

ELŐSZÓ.

Kossuth Lajos „Az 1859-ki olasz háború korszaká“-t „Irataim az emigrációból“ (*Ir. Em.*) című nagy művének mindjárt első kötetében tárgyalta, mert úgy érezte, hogy ez az év volt a legfontosabb a szabadságharc bukása után kifejtett politikai működésében; ez hozta legközelebb nagy álmának, Magyarország felszabadulásának megvalósításához.

Emlékirataiban azonban a maga és száműzött társai tevékenységére vonatkozó okmányoknak és levelezéseknek csak egy részét közölte, s gyakran csak kivonatossan vagy, az idegen nyelven írottakat, a maga magyar fordításában. Hosszú ideig Nemzeti Múzeumunk kézírattárában volt elhelyezve, most pedig Országos Levéltárunk őrzi azt a felbecsülhetetlen értékű anyagot, melyet a húszas évek végén volt alkalmam átvizsgálni, s melynek egy töredékével Kossuth elbeszélését szeretnők kiegészíteni a jubileumi év szerény adalékaként. A tulajdonképeni Kossuth-iratok (*O. L., N. M. Kossuth-ir.*) mellett a kormányzó leghívebb barátjának, Ihász Dániel ezredesnek irataiból (*O. L., N. M. Ihász-ir.*), az 1848—49-es iratokból, valamint az-ügynevezett „*Törzsanyag*“-ból merítettünk.

Ha okmányközlésünk nem is helyezi új megvilágításba Kossuth szerepét az 1859-i eseményekben, tevékenységének jellemét több oldalról domborítja ki erősebben az eddig ismertnél. Megmutatja elsősorban Kossuth igazát; hogy a III. Napoleonnal és Cavourral való tárgyalások alkalmával mindig a bizalmatlanság álláspontjára helyezkedett és csak úgy volt hajlandó hazája számára részt kérni a háborús eseményekben, ha előbb határozott garanciát nyer a hatalmak komoly felszabadító szándékáról. Hogy mennyi beugrató próbával és rosszindulatú intrikával kellett ezért megküzdenie, arra élénk fényt vet az általunk itt közölt iratok első csoportja. De fontos felvilágosításokat kapunk bennük Kossuth nagylelkű erőfeszítéséről is, mellyel a Dunavölgy népeinek megbékélését és politikai együttműködését akarta minden erejével előmozdítani. Végül úgy az ő, mint emigráns-társainak eddig kiadatlan leveleiből jobban kitűnik a nagy ügy vezéreinek és katonáinak önzetlen fáradozása, reményeiknek lelkesedése és csalódásuknak keserősége a maga benső, emberi mivoltában.

Úgy gondoltuk, hogy a kép teljességéhez hozzátartozik annak megismerése, milyen konkrét lehetőségeket nyújtott volna a környező (román, szerb) népek lelkiülete és az itthoni hangulat Kossuth

terveinek megvalósulására, ha a külpolitika váratlan fordulata a vil-lafrancai fegyverszünettel nem vetett volna korai véget minden re-ményének. A külföldön működő osztrák követségek és különösen a Dunai Fejedelemségekben — szerb és román területen — dol-gozó konzulok jelentései, melyeket a harmincas évek elején a bécsi állami levéltárban (*Staatsarchiv, Diplomatie; Rapports, Dépèches*) gyűjthettem, valamint a rendőrmisztérium (*Haute Police; Interna*), a csendőrség (*Gensdarmérie*) és kiterjedt kémiszolgálat (*Bm.*) aktái, melyeket ugyanott használtam, adnak igen részletes tájékoz-tatást irataink második csoportjában, hogy milyen ijedelmet és fé-lelmet keltett Bécsben, de egyben mennyi várakozást ébresztett itt-hon az emigrációnak az 1859-i háborúval kapcsolatos tevékenysége. A bécsi Hádilevéltár (*Kr.*) az olaszországi magyar légió történetére vonatkozólag tartalmaz fontos adatokat, de itt csak a császár kato-nai irodájának (*Kr., Mil. Kzl.*) néhány politikai vonatkozású okmányát vettük fel.*

Hogy a piemonti politika szemszögéből miért vetette fel és ho-gyan ítélte meg Cavour miniszterelnök egy új magyar szabadság-harc kirobbantásának lehetőségeit, Olaszország felszabadításának érdekében hogyan igyekezett annak előkészítését és megsegítését III. Napoleonnál, Walewski francia külügyminiszter ellenére, ki-erőszakolni, arra vonatkozólag 1934-ben Firenzében megjelent köny-vem (*Il contributo ungherese nella guerra del 1859*) feldolgozásához és az itt következő kiegészítő okmányközléséhez kell utasítanom az olvasót. Ezúttal meg kell elégednem azzal, hogy e kötet függe-lékeként kronológiai sorrendben összeállítom ama kiadott olasz ok-mányok regiszterét, melyek adatokat tartalmaznak a magyar emi-gráció 1859-i közvetlen vagy közvetett kapcsolatairól és tárgyalá-sairól az olasz és francia kormánykörökkel.

KOLTAY-KASTNER JENŐ

* Csak kevés esetben vált szükségessé kihagyás a szövegközlésben, mit pontozással (...) jelöltem.